

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Sociální bydlení v kontextu sociálního začleňování

Roman Matoušek

Konference Společnosti sociálních pracovníků
Praha, 29. listopadu 2016

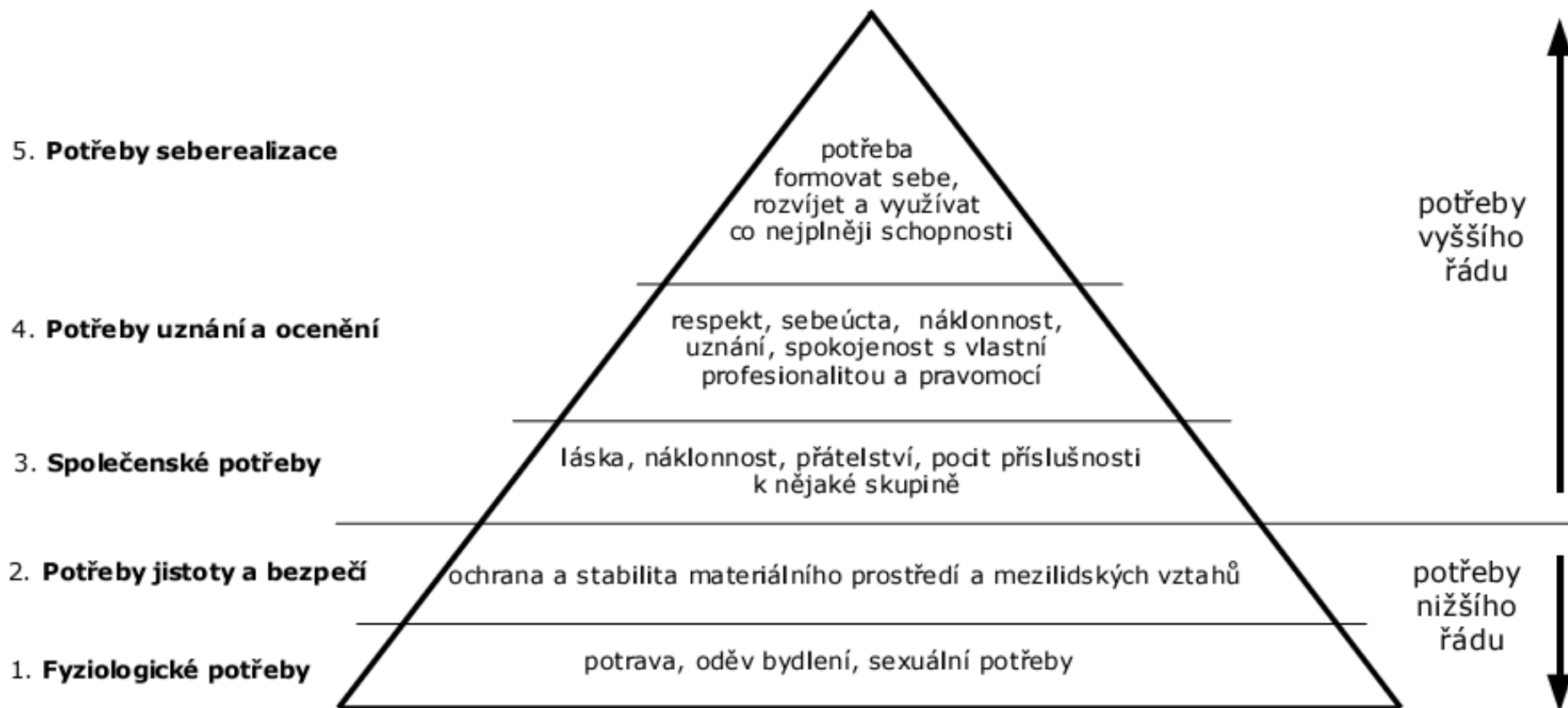
Agentura
pro sociální začleňování

www.socialni-zaclenovani.cz

Bydlení jako základ

Maslowova pyramida potřeb a hodnot

Bydlení jako základ

- Bez uspokojení nižších potřeb jedinec neusiluje o vyšší potřeby
- Bez bydlení není životní jistota a bezpečí, potřeba být součástí společnosti, uznání, ocenění, seberealizace

Bydlení jako největší životní výdaj

- Řada ne(vy)řešených problémů v bydlení:
 - Nízký podíl nájemního bydlení
 - Vysoká cena bytů vůči platům (velká města)
 - Nízká energetická účinnost (vysoké náklady na vytápění – energetická chudoba)
 - Kvalita obytného prostředí (přelidnění, tepelná pohoda)
 - Odkládaná potřeba investic do bydlení (energetické úspory, bezbariérovost, morální zastarávání)
- Podporuje tlaky na „zásluhovost“ bydlení proti logice základních potřeb

Ubytovny – dlouhodobý problém

- Paralelní trh s bydlením/ubytováním – soukromé zisky a negativní dopady na obec a její obyvatele
- Pokles nezaměstnanosti, počtu osob v hmotné nouzi, ale u ubytoven je jen minimální
 - Od začátku roku počet DnB v bytech klesl o 16 %
 - Počet DnB v sociálních službách, jiných než obytných prostorech bez významné změny
 - Počet DnB na ubytovnách poklesl jen o 6 %
 - Na ubytovnách žije stále téměř 4000 dětí

Roztříštěnost aktérů

- Pomalý přenos informací mezi majitelem bytů, sociálními pracovníky obce/NNO, úřadem práce
- Pozdní reakce na problémy, nevyužívání existujících nástrojů (přímá úhrada, zvláštní příjemce)
- Dílčí/rozdílné znalosti aktérů o rozsahu, příčinách nebo důsledcích problémů v bydlení

Bariéry pro získání bydlení

- Vysoký práh pro získání nájemního bydlení na volném trhu (kauce, diskriminace)
- Malý rozsah obecního bytového fondu
- Snahy minimalizovat rizika pronájmu obecních bytů – další bariéry (bezdlužnost, trvalý pobyt...)
- Byznys s chudobou – nízkoprahová nabídka bydlení ve vyloučených lokalitách

Přetížení sociálního pracovníka

- Získání nebo udržení bydlení není společný cíl více aktérů – rozhodují dílčí zájmy
- Osamocенý klient s podporou osamocенého sociálního pracovníka,
- Bydlení jednou z mnoha typů zakázek vs. potřeba specifických znalostí a postupů pro řešení problémů v bydlení

A co dál?

Aktivity na centrální úrovni

- Zákon o sociálním bydlení (MPSV)
- Akční plán Strategie boje proti sociálnímu vyloučení (jednání vlády listopad 2016)
- Problémy spojené s bydlením sociálně vyloučených (usnesení vlády č. 669 z 27.7. 2016)
 - Orientační mapy nájemného v území (zastropování dávek na bydlení podle místní úrovně nájmů)
 - Podpora příjemcům dávek při snižování nákladů na bydlení
 - Mezirezortní diskuze na stanovení standardů bydlení v bytech (stavebně-technické, hygienické, požárně-bezpečnostní)
 - Vynutitelnost povinností majitelů bytů vůči SVJ

Centrální a lokální řešení

- Zákon o sociálním bydlení – současná právní úprava v pěti zákonech (občanský, o obcích, SSP, pomoci v HN, sociálních službách)
- Řadu příčin nelze legislativou přímo měnit – vnitřní možnosti cílové skupiny, kapacity bytového fondu (rozsah, stav, způsob využívání), počet
- Pokud „nejsou městské byty“, je to 5 % problému
- Velký pokrok je možný i za současné legislativy a možnostech financování (KPSVL)

Východiska systému sociálního bydlení

- Kdo bydlí v důstojném a přiměřeném bytě, měl by si bydlení udržet (prevence ztráty)
- Kdo nebydlí (azylové domy, ubytovny,...), měl by mít možnost důstojné bydlení získat (začlenění do bydlení)
- Kdo bydlí ve špatném vlastním bydlení, měl by získat podporu pro jeho zlepšení (zacílení podpory)

Bydlení v bytech

Dostupné bydlení

Sociální
bydlení

Krizové
bydlení

Koncepce (sociálního) bydlení

- Analýza současného stavu, dohoda na společném cíli a opatřeních k jeho dosažení
- Propojení základních komponentů (byty a sociální práce), vytvoření chybějících kapacit (investice IROP, neinvestice OPZ), navázání spolupráce (obce, ÚP, soukromí vlastníci, NNO)

Prevence ztráty bydlení

- Dlouhodobě nejlevnější řešení sociálního bydlení
- Včasná identifikace domácností s problémy v bydlení a rychlá a kvalifikovaná reakce
- Podpora při plnění třech základních povinností:
 - Úhrada nájmu
 - Dodržování pravidel soužití
 - Užívání bytu bez jeho poškození

Zajištění sociálního bydlení

- Motivace klienta ke změně (i přes předchozí neúspěchy, systémové bariéry)
- Nalezení vhodného bytu (obecní nebo soukromé byty)
- Podpora domácnosti při uzavření smlouvy, zajištění dávek, zabydlení, vybavení bytu
- Následně de facto podpora prevence ztráty bydlení

Propojování aktérů

- **Kdo zjistí problémy v bydlení?**
 - Domácnost
 - Majitel
 - Sousedé
 - Vedení družstev, SVJ
 - Správcovské společnosti
 - Škola, lékař,...
-
- **Kdo je může řešit?**
 - Sociální pracovníci obce
 - Terénní sociální pracovníci, sociální služby
 - Domovníci, asistenti prevence kriminality
 - Městská policie
 - Úřady práce

Role sociálního pracovníka

- Součást spolupracující sítě institucí
- Kdo je klientem? Na jaké problémy reaguje?
- Domácnost s problémy v bydlení
 - Plnění povinností spojených s bydlením
 - Udržení motivace, podpora v problémech
- Pronajímatel bytu
 - Obavy z finanční ztráty, poškození majetku
- Sousedé, komunita
 - Obavy o bezpečí vlastního bydlení

Projekty a záměry z lokalit

- Dva inovativní projekty ukončování bezdomovectví v Brně (50 + 50 bytů)
- Koncepce sociálního bydlení a její pilotní ověření ve statutárním městě Ostrava (105 bytů)
- Most – akční plán pro sídliště „Stovky“ (vandalismus, sousedské soužití)

Využívání dalších programů

- Dobrá správa věcí veřejných - řešení dalších problémů v bydlení – zasazení sociálního bydlení do fungujícího bytového sektoru
- Úspory energií– okna, fasády, systémy vytápění - v bytových domech (IROP) a rodinných domech (Nová Zelená úsporám)
- Výměna kotlů na tuhá paliva v rodinných domech (OPŽP)
- Bezbariérové bytové domy (MMR)
- Bydlení seniorů, zdravotně postižených (MMR)
- Obecní půjčky pro obyvatele na řešení bydlení (SFRB, obce)

Závěr: bydlení a sociální začleňování

- Sociální bydlení a sociální začleňování se neobejde bez sociálních pracovníků
- Nutná spolupráce s dalšími aktéry v sociálním sektoru i v oblasti bydlení
- Vždy bude potřeba spolupráce centrální a místní úrovně

Diskuze

matousek.roman@vlada.cz